

Nr 145.

Av herr **Ohlin** m. fl., om tillsättande av ett auktoritativt organ för ekonomisk och social försvarsberedskap.

Kort tid efter det förra världskrigets slut inträdde överallt i världen en svårartad ekonomisk kris. Då det nu pågående kriget kommit att ännu djupare ingripa i staternas liv och produktion, finns det anledning att befara, att övergången till fredsförhållanden kan komma att denna gång erbjuda ännu större svårigheter. Den förstörelse och de därmed följande produktionssvårigheter, som drabbat de krigförande länderna, är nu av en helt annan storleksordning än då. Ett omfattande återuppbyggnadsarbete av bostäder, produktions- och trafikmedel torde visa sig nödvändigt, innan det internationella handelsutbytet kan nå full omfattning. Dessa förhållanden måste komma att få betydande återverkningar även för vårt lands vidkommande och skapa motsvarande problem här.

Inom båda de krigförande statsgrupperna pågår nu ett brett lagt arbete för att förbereda övergången till fredstidens ekonomiska hushållning, och särskilt i England, Tyskland och U. S. A. ha omfattande planer uppgjorts. I vårt land har, sedan det lyckats att bygga upp en tillförlitlig försvarsberedskap, intresset alltmer kommit att knyta sig till förberedelser för att möta det läge, som uppstår när kriget förts till ett slut och därmed det svenska samhället liksom världen i dess helhet kan återgå till en fredsmässig hushållning.

Framställningar och uttalanden i denna riktning ha gjorts från flera håll. Ett första initiativ togs av folkpartiets ungdomsorganisation, som i ett uttalande av den 17 maj 1942 fäste uppmärksamheten på de stora problemkomplex samhället och statsmakterna komma att ställas inför vid krigsslutet och begärde, att ett speciellt organ för fredsberedskap skulle tillsättas. Vid folkpartiets ungdomsförbunds årsmöte den 23 juni 1942 underströks kraftigt vikten av att sådana förberedelser redan nu träffas, att svårigheterna vid övergång till fredligare förhållanden kunna bemästras. En skrivelse i samma syfte har ingått till regeringen från Kvinnoorganisationernas utskott för mellanfolkliga frågor (som omfattar landets alla större kvinnoorganisationer) samt Landsorganisationen och Svenska kommittén för världssamling för fred, i vilken hemställes, att »en kommission tillsättes, som får i uppdrag att studera de svenska ekonomiska och sociala efterkrigsproblemen med rätt att med sig adjungera experter eller kommittéer för utredande av hithörande internationella problem».

Dessa aktioner ha uppmärksammats från skilda håll och genom uttalanden och framställningar från olika organisationer har klargjorts, att en bred

folkopinion anser att likaväl som vi behöva försvarsberedskap för att hindra eller möta krigiska förvecklingar, lika väl behöva vi en fredsberedskap för att kunna övervinna de svårigheter som säkerligen möta, när det pågående kriget slutar.

Det mest i ögonen fallande av de problem, som kunna uppstå vid en fredskris, är arbetslöshetsfrågan. Ur alla synpunkter är det bättre att systematiskt söka förebygga arbetslösheten än att avvakta krisen och sedan vara tvungen att improvisera ur produktiv synpunkt mindre angelägna allmänna arbeten eller utdela kontanta understöd åt arbetslöshetens offer. Frågan om bemästrandet av de ekonomiska problem, som freden kan föra med sig, bör emellertid icke ses som ett blott och bart arbetslöshetsproblem och ej heller som en rent nationell fråga. De nationella och internationella problemen hänga intimt ihop och måste betraktas i sitt stora sammanhang.

Inom de krigförande länderna ha djupgående förändringar i det ekonomiska livet ägt rum, vilka omfatta såväl produktionens inriktning som en mängd andra faktorer. Dessa internationella förändringar kunna i sina återverkningar på vårt näringsliv få mycket stora, ja till och med katastrofala följder, om de icke i tid uppmärksammas, så att effektiva motåtgärder vidtagas. Svårigheter kunna av många orsaker uppstå såväl för våra exportnärningar som för vår hemmaproduktion, svårigheter, som det gäller att genom ett rationellt utrednings- och planeringsarbete i tid söka i görligaste mån möta. Det må i detta sammanhang framhållas, att Sverige torde ha en ganska stor tillgång på ekonomiskt och tekniskt kvalificerad arbetskraft, som kan insättas i detta arbete och även möjliggöra vårt deltagande i det internationella rekonstruktionsarbetet.

Oavsett krigets utgång kan man med säkerhet redan nu fastställa att vårt land kommer att ställas inför betydande rent nationella efterkrigsproblem. Genom de omfattande inkallelserna har arbetskraft bundits, vilken kommer att lösgöras och behöver beredas sysselsättning. En stor del av vår industri har omställts för försvarsändamål och måste åter inriktas på fredlig produktion och större delen av den ersättningstillverkning, som utvecklats under kriget, måste avvecklas eller ledas in på andra banor. Här föreliggande betydande omställningsproblem inom landet och man kan befara, att en bristande förorganisation kommer att medföra en stockning på arbetsmarknaden, ledande till massarbetslöshet och långvarig ekonomisk kris. Visserligen ha inom en del enskilda företag vissa utredningar gjorts för att förbereda övergången till en fredsmässig produktion, men dessa förberedelser äro säkerligen icke tillräckliga. De torde behöva samordnas och kompletteras.

Det torde sålunda bli nödvändigt att under en övergångstid från statens sida lämnas ett visst stöd åt näringslivets omställning, men det är ytterst angeläget att detta göres under sådana former, att det enskilda initiativet erhåller erforderlig rörelsefrihet för att nå full effektivitet. Av vikt är också, att de av kriget betingade statsingripandena snarast möjligt avvecklas till

förmån för ett fritt och expansionskraftigt näringsliv. Denna avveckling bör förberedas och handhas på ett sådant sätt, att icke en desorganisation inom berörda delar av näringslivet inträffar.

I fråga om Sveriges deltagande i det humanitära arbetet i av kriget drabbade länder går tanken först till vår plikt och möjlighet att göra en kraftig svensk insats för hjälp åt våra nordiska brödrafolk. En dylik verksamhet skulle vara av oskattbart värde, när det gäller att närma Nordens folk till varandra. Den förmånsställning vårt land haft under kriget måste anses förpliktade till kraftiga ansträngningar för att framför allt i dessa stater snarast möjligt söka återställa drägliga förhållanden. De krav, som härför kunna komma att ställas på Sverige, kunna väntas bli synnerligen omfattande och gälla icke blott humanitära hjälpaktioner genom snabbt tillhandahållande av livsmedel, kläder m. m., utan även vårt deltagande i återuppbyggnadsarbetet på olika sätt, bl. a. i fråga om byggnadsverksamheten. De stora och vidsträckta uppgifter, som här föreligga, kräva en noggrann planering för att tillgängliga resurser skola utnyttjas effektivt och ekonomiskt liksom för att reellt resultat skall kunna nås på kort tid.

Om kriget slutar med allmän tonnagebrist kan det svenska tonnaget under en övergångstid få till en del disponeras för transporter åt våra grannländer. Frågan om rullande järnvägsmaterial är också betydelsefull, då förslitningen därav f. n. icke ersättes i dessa länder, medan Sveriges utrustning därmed förbättras.

Även utanför Nordens gränser torde Sveriges krafter komma att tagas i anspråk för internationellt återuppbyggnadsarbete. Till att börja med främst för hjälp med förmedling av viktiga förnödenheter såsom livsmedel, maskiner, monteringsfärdiga bostäder etc. till vissa f. n. krigförande eller ockuperade länder.

Som medlem av den Internationella arbetsorganisationen har Sverige mottagit en formell hänvändelse om samverkan i det utredningsarbete rörande de ekonomiska och sociala efterkrigsproblemen, vilket igångsatts med Internationella arbetsbyrån som clearingcentral. Såväl det anseende vårt land vunnit för en sund reformverksamhet och vår inställning till det nordiska och det internationella samarbetet under mellankrigsperioden som det faktum att vi nu så länge stått och fortfarande stå utanför kriget förpliktar oss till att förbereda insatser i denna internationella samverkan. Värdet av största möjliga kontakt med motsvarande utredningsarbete i andra länder synes självklart och en sådan kontakt torde lättast nås genom det samarbetsorgan, som för dessa frågor upprättats inom den Internationella arbetsorganisationen. Men det torde dessutom vara erforderligt att experter utsändas till de viktigaste länderna, vilka kunna på ort och ställe följa det omfattande förberedelsearbete på den ekonomiska och sociala politikens område som där försiggår. Endast på så sätt torde arbetet på en planering av en svensk fredsberedskap i dess olika former kunna rationellt och effektivt genom-

föras utan onödigt dubbelarbete och med utnyttjande i tid av idéer och uppslag från andra länder.

För den ovan berörda omfattande planeringsverksamheten i vårt land erfordras ett auktoritativt organ för fredsberedskap, exempelvis uppbyggt efter liknande principer som Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap. Med hänsyn till problemens mångskiftande natur torde det vara önskvärt att den tänkta beredskapsorganisationen arbetar på flera olika avdelningar.

Under hänvisning till vad här ovan anförts hemställs,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av ett auktoritativt organ för ekonomisk och social försvarsberedskap, som kan *dels* förbereda övergången från krigtidens till fredtidens ekonomi i Sverige, *dels* planera för vårt lands deltagande i humanitära hjälpaktioner för våra nordiska grannländer och i återuppbyggnadsarbetet inom dessa, *dels* även hålla kontakten med den i andra länder pågående verksamhet, som syftar till att uppdraga riktlinjer för en lösning av efterkrigstidens brännande ekonomiska och sociala problem, och undersöka vilken roll Sverige därvid kan och bör spela.

Stockholm den 23 januari 1943.

Bertil Ohlin.

E. A. Lindblom.

Ernst Åqvist.

Emil Petersson.

P. J. Näslund.

Elon Andersson.

John Björck.